

Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

«Ο λογισμὸς δὲν ὀφείλει νὰ παραδεχτεῖ πῶς, ἂν θάνατος θὰ πῆ ἐκμηδένηση, ἀνυπαρξία, κατάλυση τῆς συνείδησης καὶ τῆς μνήμης, ἢ ἐπίγεια ζωὴ χάνει ὅλη τὴν ἀξία της;—Τὰ πράγματα τὰ κρίνουμε μὲ τὸ τέλος τους· τὸ πέρας τῆς ζωῆς εἶναι ὁ θάνατος, ὥστε ἡ ζωὴ δὲν ἀξίζει τίποτα.—»

Τέτοιο ἓνα ἐρώτημα ἔβαλε κάποιος συντάκτης τοῦ Γαλλικοῦ περιοδικοῦ «Σύγχρονη Ἀναγέννηση» σὲ μερικοὺς συγγραφεῖς Γάλλους: λογοτέχνες, ἐπιστήμονες καὶ ἀνθρώπους τῆς σκέψης. Τὸ ζήτημα φρυσικὰ καθένας τὸ ἀντίκρισε μὲ τὴν ἀτομικὴ ἰδιουσυγκρασίαν του: ἀπαισιόδοξα ἢ αισιόδοξα: «Γιὰ μένα, ἀπὸ πολλὰ χρόνια ὁ θάνατος σαπίζει κάθε χαρὰ. Καὶ ὅσο προχωρεῖ ἡ ἡλικία μου, τόσο μοῦ φαίνεται ἀνώφελο τὸ ὅτι γεννίθηκα», λέγει ὁ κ. Rosny.—«Ἐγὼ γιὰ μένα δὲν εἶμαι δυσαρεστημένος νὰ στοχάζομαι πῶς μιὰ μέρα θὰ πεθάνω ὀλοτέλα. Δὲν θ' ἀγαποῦσα μιὰ συναυλία ποῦ δὲν θὰ εἶχε τελειωμό. Ἡ ζωὴ μου ἔχει ἀξία γιὰ μένα ὅταν ζῶ. Σὰς χαρίζω τὰ ὑπόλοιπα» ἀπαντᾷ ὁ κ. F. Le Dantec.

Εἶναι ὅμως δίκαιο, εἶναι σωστό, ὅλα τὰ πράγματα νὰ τὰ κρίνουμε μὲ τὸ τέλος τους, καὶ ὄχι καθ' ἑαυτά; Ἡ τυραννία τοῦ σκοποῦ, ἢ τελεολογία, μπορεῖ ν' ἄγει ἔννοια στὸν προκτικὸ βίον, ὄχι ὅμως καὶ σὲ μιὰ τόσο ἀπόλυτη κρίση ποῦ δοκιμάζει νὰ ἀγκαλιάσει τὴν ὑπαρξιν. Γιὰ μιὰ τέτοια ἀνάγκη, θὰ χρειάζονταν μιὰ ὑπερσυνείδηση ποῦ νὰ μπορεῖ νὰ κυριαρχεῖ σ' ὅλες τὶς σχετικὰς ἀνθρώπινες συνειδήσεις.

Καὶ ἔπειτα, ἂς ὑποθέσουμε ὅτι ἀντὶ ἡ ζωὴ νὰ καταλήγει στὴν ἀνυπαρξίαν, κατάληγε σ' ἓνα σκοπὸ ὀρισμένο ὁποιονδήποτε, γνωστὸ ἢ ἄγνωστο. Κατὰ τὴν θὰ αὔξανε ἡ ἀξία τῆς ζωῆς; Ἀφοῦ φτάναμε στὸ σκοπὸ αὐτὸ μιὰ φορὰ, ὕστερα, θὰ ἔπρεπε αἰώνια ν' ἀπολαμβάνοιμε τέτοιο ἓνα ἰσχνὸ ἀποτελεσμα; Ἀλλὰ, τὸ νὰ φτάσει κανεὶς σ' ἓναν ὀρισμένον σκοπὸν, καὶ μετὰ νὰ σταματήσει αἰώνια—γιατὶ αὐτὸ θὰ πῆ σκοπὸς τελικὸς—δὲν εἶναι καὶ τοῦτο καθαρὴ καὶ ἀπερίφραστη ἀνυπαρξία, ἐκμηδένηση, κυριολεκτικὰ θάνατος;

Καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ τοῦ ὑποθετικοῦ, τὰ μέσα ποῦ διαθέσαμε γιὰ νὰ τὸν φτάσουμε, δηλαδὴ ἡ ἄλυσσις τῶν ὥρων τῆς ζωῆς, εἶναι πᾶν τέλεια ἀδιάφορα, χωρὶς ἀξίαν καμμίαν. Κι' ἂν ἐκ τῶν προτέρων γνωρίζουμε τὸν σκοπὸν ποῦ ἐπιζητᾷ ἡ ζωὴ, ἢ καὶ μόνον πῶς ἐπιζητᾷ κάποιον σκοπὸν, θὰ βρισκόμεθα καταδικασμένοι, μὲ βιάσιν ποῦ θὰ δηλητηριάζει κάθε χαρὰ, κάθε ἐπίγειαν ἡδονήν, νὰ τρέχουμε τοὺς βαρετοὺς σταθμοὺς ποῦ θὰ μᾶς χωρίζουν ἀπὸ τὸ τελικὸν σκοπὸν, πρὸς τὸν ὁποῖον θὰ εἶναι ἀποκλειστικὰ καρφωμένα τὰ μάτια μας καὶ τὰ μάτια τῶν ἐπιθυμιῶν μας.—Ἀπαράλλακτα, ὅπως ὁ ἀσκητὴς-χριστιανὸς ποῦ τεντωμένη κρατεῖ κάθε ὀρμήν, κάθε δύναμιν, κάθε ἐπιθυμίαν πρὸς τὴν μετὰ θάνατον μακαριότητα καὶ μὲ τέτοιο κριτήριον ὑποβιβάζει καὶ ἐκμηδενίζει τὴν ἀξίαν τῆς ζωῆς.

Ἀντίστροφα, ἅμα λείπει τὸ σκοπίμον τεῖρμα, ὅταν λείπει ὁ τελικὸς σκοπὸς, ποῦ θὰ χρησίμευε σὺγκαιρα καὶ γιὰ κριτήριον τῆς ζωῆς καὶ γιὰ ἀφορμὴν καταδίκης της, ὀρμητικὰ ἐπαναφέρεται σὲ κάθε στιγμή τῆς ὑπαρξίν ἀπόλυτη καὶ ἀυθύπαρκτη ἀξία.

Κανένας κεντρικὸς ἄξονας, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἄξονα τῆς ἐφήμερης στιγμῆς: Τότε μονάχα ἡ αἰσθητικὴ ἐκδήλωση ἔχει νόημα· ἡ ἡδονήν, ὁ πόνος, τότε μονάχα

ἐκφράζουν κάτι· τὸ μεθῦσι, ἡ ἀνατριχίλα τῆς ζωῆς τότε μονάχα ἀνταμώνουν τὴν πραγματικότητα, σ' ἓνα παρὸν ἀπόλυτο καὶ ἀδιάκοτο, σ' ἓνα παρὸν ποῦ, στὴν αὐθυπαρξία του μέσα, συγχωνεύει τῆς θύμησης τὰ θαυματικὸν εἰκονίσματα, τῆς αἰσθησης τὴν κοφτερὴ λεπίδα, τοῦ μέλλοντος τὶς φανταχτερὲς σκηνοθεσίες.

Ἡ ζωὴ ἔχει ἀξία ἀκριβῶς γιατί καταλήγει εἰς τὴν ἀπότομη τοῦ θάνατου καταστροφῇ.

Δ. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ Κ. ΘΑΛΕΙΑΣ ΦΛΩΡΑ - ΚΑΡΑΒΙΑ

Ἡ ζωγραφικὴ εἶναι ἡ μορφὴ τῆς αἰσθητικῆς σύστασης τοῦ μεγάλου μυστικοῦ, ποῦ ἀποκαλύπτεται στὶς μεγαλοφυεῖς μονάχα. Εὐρίσκεται μεταξὺ τοῦ ποιήματος ποῦ γράφεται καὶ τοῦ ποιήματος ποῦ ζοῦμε. Ἡ αἰσθητικὴ εἶναι ἡδονή. Καὶ ἡ ζωγραφικὴ εἶναι ἡ μορφὴ τῆς ἡδονῆς ποῦ ἀποδίδεται σὲ γραμμὲς καὶ χρώματα. Γιὰ νὰ κρῖνει κανεὶς τὴ ζωγραφικὴ τοῦ χρειάζονται κλίσις καὶ πείρα ξεχωριστές. Τὰ λίγα λόγια ποῦ θὰ ποῦμε δὲν εἶναι κριτικὴ, ἀπλούστατα, λόγια ἀγάπης γιὰ ἓνα ἔργο ποῦ μᾶς ἔκαμε ἐντύπωση. Ὑπάρχουνε πολλὲς ποικιλίες ὡραίων. Τὸ ὡραῖον διαφέρει σύμφωνα μὲ τὸ σύγχρονο ἥρωϊσμό καὶ τὶς σύγχρονες τάσεις. Διαφέρει σύμφωνα μὲ τοὺς καιροὺς καὶ τοὺς τόπους. Ἀκολουθεῖ ἀπὸ σιμὰ τὴν ἠθικὴν ποῦ χαρακτηρίζει ἓνα αἰῶνα ἀπὸ τὸν ἄλλο. Πότε στὸ σχεδιάσμα καὶ στὸ χρωματισμὸ βλέπουμε τὸ ἐλαφρὸ, τὸ διάφανο, τὸ χαριτωμένο, ἢ τὸ ὄνειρῶδες ὡραῖον, πότε τὸ βαρὺ, ἥρωϊκὸ καὶ σιωπηλὸ ὡ. αἶον. Γι' αὐτὸ ἕνας πίνακας γιὰ νάχει τὴν ἐκφραση τοῦ αἰωνίου ὡραίου, δὲν ἀρκεῖ νὰ ἀνακατεῦει καὶ νὰ συνδυάζει τεχνικὰ τοὺς χρωματισμοὺς ὁ καλλιτέχνης, οὔτε νὰ εἶναι τέλειος στὶς ἀνατομικὰς λεπτομέρειες, πρέπει νὰ ἔχει αἰσθανθεῖ τὴν ἐξέλιξη τῆς σύγχρονης ψυχῆς.

Ἡ κυρία Θάλεια Φλωρᾶ-Καραβία μᾶς ἔδωσεν ἓνα μεγάλο μέρος τοῦ τοπιογραφικοῦ ταλέντου της, καὶ μερικὰ πορτραῖτα. Ἐσύνθεσε μερικὲς εἰκόνες τῆς Πόλης σὲ κατάστασι παρθενικῇ. Νομίζει κανεὶς, ὅτ' εἶναι μιὰ μαγικὴ πόλις ποῦ μόλις ἐβγήκε μέσα ἀπὸ τὴν ἄβυσσο τῶν νερῶν, τόσον ἔχει ἓνα ὕψος ὄνειρῶδες. Μήτε κρουνὸς ἀπελπισίας, μήτε πληγῆς, μήτε μαῦρος ἔδρωτας. Δι' ὅ τρεῖς ψαράδες σιωπηλοὶ καὶ ὄνειροπόλοι, μὲ τ' ἀτσάλεια μπράτσα τους σκύβουν ὁ καθένας στὴ δουλειὰ του. Ὁ καθένας τους εἶναι μι' ἀπόνα ποίημα κάθε ζωῆς καὶ κάθε καιροῦ. Ὅντα ποῦ ζοῦνε σὲ μιὰ πρωτόγονη κατάστασι ψυχῆς. Σὰ νάταν οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι ὕστερα ἀπὸ τὸ ἁμάρτημα, ποῦ ἄρχισεν ἡ ζωὴ νὰ τοὺς φαίνεται σκληρῇ, καὶ οἱ ρυτίδες ποῦ προέρχονται ἀπὸ τὶς δυσκολίες τῆς ζωῆς κἀθονται στὸ πρόσωπο τους ἐπιβλητικῆς. Ὁ ἀδιάκοπος σάλος τῆς θάλασσης ποῦ ταράζεται σὰν τ' ὄνειρο στὴν ψυχὴ τοῦ καλλιτέχνη. Οἱ βάρκες ἀραδιασμένες ποῦ ἀναπαύονται ὕστερα ἀπὸ δεινὸ θαλασσοδάρμα καὶ τρίζουν ταραγμένες ἀπὸ διάφορα ὄνειρα. Παντοῦ γλυστρᾶ τὸ φῶς. Γεμίζει ἀπὸ χαρὰ τὶς γεμάτες πλευρὲς κάθε βάρκας, τὰ κατάρτια καὶ τὰ σκοινιά, ὁμορφαίνει τὴ θάλασσα καὶ ἐξευγενίζει ὅλα ὅσα εἶναι γύρω.

Τὸ χρῶμα στὸ ἔργο της εἶναι γεμάτο ἀρμονία. Τὸ καθένα τους κατορθώνει νὰ μᾶς δίνει κ' ἓνα ἀ τὰ ἀγαπημένα καὶ θλιβερὰ ὄνειρα μας π' ἀγαποῦμε τόσο πολύ. Στὴν κατάταξι τους εὐρίσκουμε κάτι ἀπὸ τὰ σημερινὰ αἰσθήματα μας

καί θαρροῦμε ὅτι εὐρήκαμε ἕνα ἠθικὸ μέρος ἀπὸ τὶς ἰδέες καὶ τὶς τάσεις μας. Ὑπάρχει μιὰ σειρά ἀπὸ ἀπόψεις τῆς Πόλης, ὅπου τὸ χρῶμα καὶ τοῦ ἐλάχιστου μόριου τὸ κυνηγᾷ με προσοχῇ, σύμφωνα με τὶς σκιές καὶ τὰ χρώματα ποὺ παρουσιάζεται, ποὺ ἀλλάζουνε θέση κάθε δευτερόλεπτο στὴν Πόλη ποὺ εἶναι αἰώνια ὠραία καὶ αἰώνια τραγικὴ με τὴν ἀπειρία τῶν χρωμάτων της. Ἡ καλλιτέχνης προσπαθεῖ ν' ἀκολουθήσει τὴ μηχανικὴ κίνηση τῆς ζωῆς, σὲ ὅλους τοὺς παλμούς της καὶ σ' ὅλες τὶς ταλαντεύσεις της.

Στὰ τοπεῖα της αὐτὸ τὸ χρῶμα φωνάζει δυνατὰ τὴ λαμπρότητα τοῦ διπλανοῦ χρώματος καὶ ὅλος ὁ πίνακας μᾶς δίνει τὸν πλέον ἀλτροϊστικὸ ὕμνο τῶν χρωμάτων. Τὸ πράσινο τῆς φύσης ἐξιδανικεύεται, οἱ βράχοι ζοῦνε μιὰ ζωὴ βαθειὰ ποὺ σὰ νὰ θέλει νὰ ἐξωτερικευθεῖ, ἡ διαφανάδα ποὺ πλησιάζει κοντά μας τὰ πράγματα, ἡ θολούρα ποὺ ἀναδίδεται ἀπὸ τὰ νερὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀναπνοὴ τοῦ φυτικῶν κόσμου, σύμφωνα με τὴν ἐποχὴ καὶ τὴν ὥρα, οἱ πῶ διάφοροι γάμοι τῶν τόνων ποὺ συνδυάζονται με τὶς στέγες τῶν σπιτιῶν, τὰ μικρὰ ἀγριολούλουδα ποὺ κρέμονται ἀπ' τοὺς βράχους, τὰ δέντρα ποὺ ὑψώνουν τὰ στρεβλωμένα μπράτσα τους κατὰ τὴ δόξα τοῦ γαλανοῦ. Ποτέ, σχεδόν, στοὺς πίνακες της δὲ βρῖσκει κανεὶς τοὺς αὐτοὺς συνδυασμούς, γιατί ἡ ἔνωση τῶν ἀποχρώσεων μᾶς στιγμῆς, δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἐπαναληφθεῖ σ' ἕνα δευτερόλεπτο, εἴτε ἀπὸ τὴ θερμαντικὴ δύναμη ποὺ κάθε στιγμὴ μεταβάλλεται, εἴτε ἀπὸ τὴ σύνθεση τῶν ἀτόμων ποὺ ἐξελισσεται ἀδιάκοπα, εἴτε ἀπὸ τοὺς ἥσκιους καὶ τὶς ἀντανακλάσεις ποὺ διαφέρουν κάθε τόσο. Τὸ καθετὶ στὴ ζωὴ φεύγει ἀπὸ τὴ θέση του γιὰ ἕνα μακρὸ ταξεῖδι γύρω της, καὶ ἡ λάμψη τῆς πατρικῆς ἐστίας ποτέ δὲν θὰ δώσει τὶς αὐτὲς ἀντιλαμπές ποὺ ἔδινε πρὸ ὀλίγου, οὔτε τὸ μυστικὸ χαμόγελο τῶν γονιῶν μας, οὔτε ἡ τρυφερὴ ματιά τους, οὔτε ἡ ἔκφραση ποὺ βασανίζεται ἀπὸ τὴ θλίψη, μήτε ὁ ὄμιλος ποὺ σκύβει ἀπὸ τὸ βάρος, μήτε ἡ χαρὰ τῶν νέων ποὺ διψάνε γι ἀπόλαυση.

Ἐξωγράφισε ἀρκετὰ καλὲς ἀπόψεις τῆς Ἀκρόπολης καὶ τοῦ Κολοσσαίου, δυστυχῶς, δὲν εἰμποροῦμε νὰ βροῦμε τὴν ἀρμονία τῆς ποιητικῆς πέτρας ποὺ ὄνειρεύεται, ἴσως ἐπειδὴ μᾶς λείπει ἡ καλλιτεχνικὴ πείρα.

Ἡ μικρὴ φανταστικὴ εἰκόνα τῶν «Πυγολαμπίδων» εἶναι ἀπὸ ἐκεῖνες ποὺ γεννιέται μέσα στ' ὄνειρο τ' ἀνθρώπινου ὄντος ποὺ εἶναι ἄρρωστο ἀπὸ τὸν πολὺ ἐγωϊσμὸ του καὶ ποὺ θάθελε νάβλεπε τὶς αἰσθήσεις του νὰ δημιουργοῦν κατ' ἀπομίμησιν τῆς θείας φύσης. Ἐνα μικρὸ δάσος ποὺ φωτίζεται ὅσο θέλει ἡ καλλιτέχνης, δέντρα τελειότερα, παρ' ὅτι εἶναι στὴν ἀλήθεια, ἕνα ὄνειρο ποὺ κυματίζει παντοῦ γιὰ νὰ ἐτοιμάσει τὴ φαντασία τῶν πυγολαμπίδων. Ἀπὸ τὸ ἀληθινὸ καὶ τὴν ἀπλότητα τῶν ἄλλων εἰκόνων μεταφερόμεθα ἀμέσως στὴ χώρα τοῦ θαυμάσιου, ὅπου ὁ ἀστὸς βυθίζει τὴν ψυχὴ του μονάχα στὸ παιγνίδι τῶν αἰσθήσεων καὶ τοῦ ἐγκέφαλου. Στὴ φύση ἐκολλήσαμε τὴν ἐτικέτα τῆς ἰδανικῆς ἠθικοποίησης μας. Εὐτυχῶς, ὁμως, ἡ φύση ἔχει τὴν ἠθικὴ της, ποὺ μᾶς συγκινεῖ ὅταν θελήσουμε νὰ τὴν παρουσιάσουμε με ἀγάπη. Ἡ φανταστικὴ εἰκόνα εἶναι ἡ πλέον ἰδανικὴ ἔκφραση τοῦ φλογεροῦ λυρισμοῦ, τοῦ λυρισμοῦ, ὁμως, ποὺ δὲν ἐξυμνεῖ τὰ κοινὰ στοιχεῖα τῆς ζωῆς, ἀλλὰ βασίζεται στὴν ἀνώτερη σφαῖρα τῆς μεταφυσικῆς. Ὁ ἐγκέφαλος ἀγωνίζεται νὰ τρεῖξει πίσω ἀπὸ τὸ ἰδανικόν.

Ὅσο γιὰ τὰ πορτραῖτα της, δὲν ἀρκεῖται νὰ διορθώνει τὴν ἔκφραση ἀπὸ τὴ βαθειὰ ἐνόραση τοῦ χαρακτῆρα τοῦ μοντέλου, κατορθώνει με τὴν ὑπερβολικότητα μερικῶν λεπτομερειῶν νὰ γενικοποιεῖ τὰ πορτραῖτα της. Ἡ ζωὴ, ποὺ γλυστρεῖ στὸ βάθος τῶν ματιῶν, εἶναι ἕνα μακρὸ ποίημα ποὺ

χάνει τὴ μυστικότητά του γιὰ τὸν καλλιτέχνη, πού τοῦ δίνει τὴν ἐνότητα τοῦ δράματος καὶ τῆς ὄνειροπόλησης.

Μερικὰ γυναικεῖα πορτραῖτα τῆς μᾶς κινοῦν τὸ ἐνδιαφέρον. Ἀλλὰ τὰ πορτραῖτα τῶν γέρων τῆς, πού κάθε ρυτίδα φέρνει ἓνα κόσμο ἀπὸ στιγμὲς χαρᾶς καὶ θλίψης πού ἔζησαν ἄλλοτε καὶ τώρα ἔφυγαν, πού αἰσθάνονται τὴ χαρὰ νὰ ξαναζοῦν καὶ νὰ ξανακινῶνται μέσα στὶς νέες γενεές πού ἔφεραν στὸν κόσμον, μᾶς γεμίζουν σεβασμὸ γιὰ τὰ ἐπιβλητικὰ γερατειά.

Ἐν γένει, οἱ συνθέσεις τῆς δὲν ἔχουν τὴ δασκαλικὴ φορτικότητα, π' ἀντὶς νὰ παραῖνον τὶς αἰσθήσεις μας, μᾶς μεταδίδουν μιὰ σειρὰ θλιβερῶν συναισθημάτων πού μᾶς ξενεβερίζουν.

Ἐχει τὴν ὁμορφιὰ τῆς καλωσύνης καὶ τὴν ἀπλότητα τῆς ἀφέλειας καὶ τοῦ φυσικοῦ. Κατορθώνει νὰ μᾶς δίνει τὴν ἀλυσίδα τῶν ἀντίθετων καὶ τῆς διχόνοιας σὲ μιὰ ἐνότητα πού ξεχωρίζει. Ἐχει τὸ αἶσθημα τῆς γαλήνης καὶ τὸ ἐπικὸν χρῶμα μιᾶς συγχρονότατης ἐποποιΐας.

Ὅταν εἴμαστε μακριὰ ἀπὸ τοὺς πίνακες τῆς δὲν μᾶς τυραγοῦν καὶ δὲν μᾶς καταδιώκουν τὰ νοήματα των, ἀλλὰ μᾶς ἀκολουθοῦνε ἡσυχά-ἡσυχά σὰν ἓνα ἤρεμον ὄνειρο.

ΜΕΝΑΛΚΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ

Τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας, ἐτιμώρησε μὲ μηνιαία προσωρινὴ ἀπόλυση τὸν Γραμματέα τοῦ Πανεπιστημίου κ. ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ ἔξ ἀφορμῆς ἑνὸς ἄρθρου του, στὸ ὁποῖο ἐξέφραξε τὶς γλωσσικὲς τοῦ ἀρχῆς καὶ πεποιθήσεις.

Τὰ «Γράμματα» διαμαρτύρονται γιὰ τὴν μεσαιωνικὴν, ἀνελεύθερη καὶ τυραννικὴν αὐτὴν ἐπέμβαση τῆς Πολιτείας στὴν ἐλεύθερη ἐκδήλωση τῆς σκέψης καὶ ἐκφράζουν τὴ συμπάθειά τους πρὸς τὸν Ποιητὴ.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ ΜΑΣ

Μιὰ συμβατικὴ δημοκρατικότητά—πού μὲ ὠραῖες δανεικὲς φράσεις ἐμάρανε κάθε ὀργὴ πνευματικὴ—δέρνει τὴ φυλὴ μας καὶ φέρνει τὴ γενικὴ ἰσοπέδωση τῶν χαρακτήρων.—Στὸν βούρκο αὐτὸ μέσα, τὸ νὰ μορεῖ ν' ἀνθίσει τὸ πολῦτιμο ἄνθος τῆς ἐλευθερωμένης σκέψης εἶναι θαῦμα καὶ εἶναι ἐνθά-ρυσση καὶ ὑπόσχεση γιὰ τὸ μέλλον.

Ὅσοι ἐπλησίασαν τοὺς λιγοστοὺς βουλευτὰς πού γιὰ μικρὸ διάστημα ἔμειναν στὴν Ἀλεξάνδρεια, αἰσθάνθησαν τὴν εὐχάριστη ἔκπληξη νὰ συναντήσουν ξυπνημένες συνειδήσεις πού μ' ὄλες τὶς ἀσχολίες τῆς ἐπαγγελματικῆς πολιτικῆς, ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴ σκέψη, γιὰ τὸν ἀγῶνα καὶ τὶς ἐκδηλώσεις τῆς Τέχνης.

Βέβαια, τὰ «Γράμματα» δὲν ἔχουν ἀποστολὴ νὰ κρῖνον τὶς τάσεις καὶ τὶς ἀποχωρήσεις τὶς κοινωνιολογικὲς πού μορεῖ νὰ ἐκπροσωποῦν οἱ κ. κ. Μαβίλλης, Ἀραβαντινός, Κουτούπης, Λυμπερόπουλος, Παπαναστασίου, Πετμεζᾶς

Σημειῶνουν μονάχα πὼς ὅταν στὴ Διπλὴ Βουλὴ ἡ πνευματικὴ σκλαβιά μὲ αὐτάρεσκη αὐθάδεια μιλοῦσε, ρητόρευε νομοθετοῦσε καὶ...ἐγελοτο-ποιοῦνταν μὲ τὴ συνταγματοποίηση τοῦ Συντακτικοῦ καὶ τῆς Γραμματικῆς,

οί ἐκλεκτικοί αὐτοί βουλευταὶ ἀπερίφραστα καὶ θαυραλλέα εἶπαν τὴ γνώμη τους θυσιάζοντας τὰ συμφέροντά τους.

Σημειώνουν γιὰ τὸ γαλήνιο Τεχνίτη πὺ εἶναι ὁ κ. Μαβίλλης πὺς ἀν ἡ ἀγόρευση του δὲν σταμάτησε τότες τὸν βαρβαρικὸ χεῖμαρρο, βρήκε ὁμως ἀπήχηση σὲ κάθε σκέπη ἐλεύθερη.

Καὶ σημειώνουν γενικῶς, κρίνοντας ἀπὸ τὰ λίγα λόγια πὺ προόφτασαν νὰ λεχθῶν, πὺς τὸ πέρασμα αὐτὸ τῶν βουλευτῶν ἀπὸ τὴν Ἀλεξάντρια μας ξύτησε κάποιαν ἐ λ π ἰ δ α ὅτι ἴσως ἡ Τέχνη νὰ παύσῃ μιὰ μέρα νὰ συναντᾷ στὴ Ρωμηοσύνη γυρισμένες ράγες μόνο.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

HENRI DE REGNIER. -- Ο ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ ΤΩΝ ΩΡΩΝ

Περίπου σύγκαιρα μὲ τὴν ἐκλογή του στὴ Γαλλικὴ Ἀκαδημία ὁ Γάλλος ποιητὴς Ρενιέ ἐδημοσίευσε νέα του ποιητικὴ συλλογὴ «Ὁ Γύρος τῶν Ὁρῶν.» ἴσως ὁ νέος αὐτὸς τόμος βεβαιώνει μονάχα τὴν ἀναγνωρισμένη δόξα τοῦ ποιητῆ, πὺ εἶτε σὲ στίχους κλασσικῆς προσωδίας, εἶτε — στὴν ὥρα τοῦ ὀρητικοῦ συμβολισμοῦ — σὲ ἐλεύθερους στίχους, εἶτε σὲ ἄρμονικὸ πῆξὸ λόγου ἔχει ἐκδηλώσει τὴν πολύχρωμη συγκίνηση ψυχῆς πλούσιας. Δέκα πέντε τόμοι πῆξογραφήματα, διηγήματα, μυθιστορήματα καὶ λογοτεχνικὰς μελέτες καὶ ἑπτὰ τόμοι ποιήματα, μαρτυροῦν παραγωγικότητα σταθερῆ, πρὸ πάντων σὲ ποιότητα.

Τὴν ποιήσῃ του ξεχωρίζει λεπτὸ αἴσθημα, παρατηρητικότητα, ἐλαφρὴ μελαγχολία καὶ μισοκρατημένη συγκίνηση, πὺ ἀκριβῶς μὲ τὸ νὰ ὑποδηλώνεται μονάχα ἀγγίζει πὺς βαθεῖα τὴς ψυχῆς.

Σὲ στιγμὰς πὺ τὸ θροῦσμα τῆς ζωῆς ἀνεπαίσθητα χαϊδεύει τ' αὐτὰ καὶ ξυπνᾷ μελαγχολικὸ ἀντίλαλο μέσα μας, βρίσκει ὁ ποιητὴς τὴς γλυκῆς φράσεις καὶ λέξεις, πὺ, μὲ ἥρεμα ἀναφυλλητὰ, μελωδικὰ λένε τὸ αἰώνιο παράπονο τῆς φθορᾶς:

Πιστεύεις πὺς ἡ ὥρα εἶναι πὺ ἀργὴ στὴς ζωές μας
γιατὶ τραγουδοῦμε γιὰ νὰ μὴν τὴν ἀκοῦμε
ὅταν περνᾷ μὲ τὸ ἀνθισμένο καλάθι τῆς,
γλήγορη ἢ ἀργόπορη
πίσω ἀπὸ τὴ φραγὴ ἢ τὸν τοῖχο
πίσω ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἢ τὸν χρόνον;

Ἡ σκιά τῆς εἶναι σταχτιά ἢ γαλανή,
τὸ καλάθι τῆς εἶναι νωπὸ ἢ μαραμμένο,
ὀρθώνεται ἀψηλὴ καὶ κλίνει καὶ μειδιᾷ
γλυκὰ ἢ κλαίει,
καὶ φεύγει ὁ χρόνος, καθαρὸς ἢ φαιὸς
ὥρα μὲ τὴν ὥρα.

(Ἀπὸ τὸ Καλάθι τῶν Ὁρῶν)

Στὴν τελευταία του συλλογὴ ξεχωρίζουμε τὰ συννέτα πὺ ἔχει ἐμπνευσθῆ πρὸ τὸ ταξεῖδι του στὴν Ἀνατολή. Δὲν ξέρομε πὺς ἡ πολυφορτωμένη αὐτὴ ψυχὴ τῆς Δύσης ἐπίτυχε ν' ἀντικρύσῃ τὴν εὐθυμὴ φύση τῆς Πόλης καὶ νέες νὰ βγάλει ἐσωτερικὰς ἁρμονίας.

Στὸ παρακάτω συννέτο, πρόχειρα μεταφρασμένο, πόσο βαθεῖα συνοχὴ μεγαγχολίας δένει τὸν ἐσωτερικὸ κόσμον τοῦ ποιητῆ, μὲ τὴν σκηνοθεσίαν τοῦ

τουρκοκρατημένου Βυζαντίου και πόσο φυσικό φαίνεται τὸ συμπέρασμα ποῦ
βγαίνει οὐ ξαφνικὸ ἀνάβρυσμα!

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΑΠΟ ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Ἡ μέρα λιγοστεύει. Ἡ Πόλη ἀπομακρύνεται. Τὸ καιρὸν
ἀνεβαίνει τὸν Βόσπορο, σχίζοντας τὸ γλήγωρο κύμα
καί, μὲ τὴ προσπάθεια ποῦ βαθαίνει στὸ κουπί, περιπλέει
σιωπηλὰ τὴν ὄχθη τὴν ἀσιατικὴν.

Χωριά. Εὐλίνα σπίτια. Πλάτανος Ἀραξοβόλι.
Ταλῆα παλάτια βαμμένα κόκκινα ἢ μὲ ὄχρα. Ἕνας γλυκὸς λόφος.
Ἕνα κίσκι, ἄρωμα γιασεμιοῦ, καὶ ἕνας κοκκαλιάρης σκύλλος
σὲ μιὰ μαρμαρένια προκυμαία, ποῦ κάποιοι Ταῦρκος περνᾶ.

Μερικὰ μνημοῦρια ἀνάμεσα σὲ κυπαρίσσια... Εἶναι βράδυ.
Στοχάζομαι τὴν ἀρματοσιά ποῦ δείχνουσι
στὸ σουλτανικὸ θησαυρὸ, κλεισμένη στὴν προθήκη της:

Στὴν πολιορκία τοῦ Μαγδαντοῦ ὁ Ἄμουράτ τὴν φόρεσε...
Ἡ δόξα δὲν ἀξίζει τὸ ἄρωμα ἐνὸς ρόδου,
καὶ μόνο ὁ Χρόνος ποῦ ἀγαποῦμε εἶναι ἡ αἰωνιότητα.

Δ. Ζ.

ΑΠΟ ΒΙΒΛΙΑ, ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Εἰς τὸ 252 τεῦχος τῶν «Παναθηναίων» ὁ γλωσσολόγος κ. Α. Χ. Μπού-
τουρας δημοσιεύει μὲ τὸν τίτλον «Ἐπιστῆμη καὶ Πράξις» σύντομη μελέτη
γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα. Ἀπὸ αὐτὴ ξανατυλώνομε μερικὰ κομμάτια.

«Τὸν σημερινὸν γραπτὸν μας λόγον τὸν διεμόρφωσαν οἱ λόγοι τοῦ
ἔθνους κατὰ διαφόρους ἐποχάς, ἰδίως κατὰ τοὺς δύο παρελθόντας αἰῶνας,
μὲ διάφορα στοιχεῖα. Οἰαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ σημασία του ἢ πρακτικὴ
δι' ἡμᾶς, εἴτε οὗτος εἶναι ἐθνικὸς, εἴτε μελίρρυτος, μελισταγῆς, ἡδύτατος,
ὠραιότατος κλπ. κλπ., διὰ τὴν ἐπιστήμην ὁ γραπτὸς μας λόγος εἶναι σχεδὸν
περιττός. Ἡ ἐπιστῆμη, ἡ γλωσσολογία δηλ. καὶ φιλολογία, διὰ τὴν ἔρευναν
ἔχει ἀνάγκην τῆς δημοτικῆς μας γλώσσης, διότι ἡ γλῶσσα αὐτὴ εἶναι ἐκείνη,
ἢ ὁποῖα ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱὸν διὰ μέσου τῶν αἰῶνων διεσώθη τώρα εἰς τὸ
στόμα τοῦ λαοῦ μὲ πλείστας παραλλαγὰς εἰς τὰ κατὰ τόπους ιδιώματα καὶ
πλοῦτον λεξιλογικὸν μέγιστον. Ἀνεξαρτήτως τῆς σημασίας της διὰ τὰς πρα-
κτικὰς μας χρήσεις, ἡ γλῶσσα αὐτὴ εἶναι διὰ τὴν ἐπιστήμην πραγματικὸς
θησαυρὸς. Ὅλαι αἱ φιλολογίαι τοῦ κόσμου ἐνεπνευρώθησαν ἀφότου κατενοήθη
ἡ ἀλήθεια ὅτι δέον νὰ ἐξετάζεται τὸ παρὸν διὰ νὰ ἐννοηθῇ καλῶς τὸ πα-
ρελθόν. Ἐσώθησαν εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ κατὰ τόπους πλείστα στοιχεῖα
γλωσσικὰ, τὰ ὁποῖα δὲν ἀπαντῶνται εἰς τὰ φιλολογικὰ μνημεῖα τῶν ἀρχαιο-
τέρων ἐποχῶν ἢ χρησιμεύουσιν εἰς ὀρθὴν ἐρμηγίαν πολλῶν δυσερμηνεύτων
ἀρχαιοτέρων. Μόνον διὰ τῆς μελέτης τῆς παρούσης φάσεως τῆς Νεοελληνικῆς
δημῶδους θὰ εἰσδύσωμεν τελείως εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης
τῶν παρελθουσῶν περιόδων. Μόνον διὰ τῆς μελέτης ταύτης εἶναι δυνατόν
νὰ ἀνεγείρωμεν τὸ λαμπρὸν μνημεῖον τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.»